

Sygn. akt I ACa 901/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Mieczysław Brzdąk
Protokolant :	Judyta Jakubowska

po rozpoznaniu w dniu 30 września 2021 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa N. K.

przeciwko M. K. (1) i Gminie C.

o wydanie ewentualnie o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 16 września 2020 r., sygn. akt II C 1068/19

1) oddala apelację;

2) przyznaje na rzecz adwokata P. M. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Katowicach wynagrodzenie w kwocie 8 856 (osiem tysięcy osiemset pięćdziesiąt sześć) złotych, w tym podatek od towarów i usług w wysokości 1 656 (tysiąc sześćset pięćdziesiąt sześć) złotych, z tytułu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

	SSA Mieczysław Brzdąk	
--	-----------------------	--

Sygn. akt I ACa 901/20

UZASADNIENIE

Powódka domagała się w pozwie skierowanym przeciwko Gminie C. i M. K. (1) zwrotu mieszkania położonego przy ul. (...) w C., ewentualnie przydzielenia jej mieszkania komunalnego odpowiadającego dwupokojowemu, wyposażonemu w centralne ogrzewanie mieszkaniu o powierzchni 42 m², które zamieszkiwała w ZSRR, ewentualnie zasądzenia na jej rzecz od pozwanych solidarnie tytułem odszkodowania kwoty 200.000 zł.

Pozwana Gmina wniosła o oddalenie powództwa na posiedzeniu niejawnym w oparciu o art. 191¹ k.p.c. jako oczywiście bezzasadnego lub, w razie stwierdzenia braku podstaw do zastosowania tego przepisu, o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych zarzucając, że ani Gmina C., ani M. K. (2) nie są biernie legitymowani w zakresie spraw związanych z mieniem pozostawionym przez powódkę w byłym ZSRR.

Pozwany M. K. (2) nie oświadczył się na treść pozwu i nie stawiał się na rozprawę bez usprawiedliwienia.

Zaskarżonym wyrokiem (zaocznym w stosunku do pozwanego M. K. (1)) Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo główne i ewentualne, odstąpił od obciążania powódki obowiązkiem zwrotu pozwanej kosztów postępowania.

Swoje rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach..

W 1990 r. matka powódki E. L., która urodziła się w Polsce, a następnie została przesiedlona do ZSRR, uzyskała zgodę władz polskich na stały pobyt w Polsce.

W 1991 r. matka powódki zdała do dyspozycji administracji mieszkaniowej K. Kombinat (..) mieszkanie komunalne w miejscowości A. (dawniej K.) w obwodzie ługańskim na Ukrainie, a w 1992 r. powódka przeprowadziła się wraz z matką i babką do Polski.

Pismem z dnia 13 sierpnia 1992 r. Prezydent Miasta C. poinformował matkę powódki, że jej wniosek o przydział lokalu mieszkalnego w C. został rozpatrzony pozytywnie, a miasto jest zainteresowane zatrudnieniem jej córki jako lektora języka obcego w jednej z miejskich szkół. Pismo podpisał sprawujący wówczas urząd Prezydenta Miasta C. M. K. (2).

Decyzją Prezydenta Miasta C. z dnia 19 kwietnia 1993 r., wydaną na podstawie art. 36 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. – Prawo lokalowe oraz § 2 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 lipca 1988 r. w sprawie zasad i trybu zaspokajania potrzeb mieszkaniowych, powódce – jako osobie niezbędnej dla miasta – przydzielono na czas nieokreślony lokal nr (...) w budynku nr (...) przy ul. (...) w C., o łącznej powierzchni użytkowej 33,15 m², składający się z dwóch pokoi oraz kuchni. W decyzji jako najemcę lokalu wskazano powódkę, a jako osoby uprawnione do zajmowania lokalu łącznie z najemcą – matkę powódki E. L. i babkę powódki A. L..

Od roku 1992 powódka pracowała jako nauczyciel w Szkole Podstawowej Nr (...) w C., a od roku 1999 także w Gimnazjum Nr 7 w C.. W roku 2000 wypowiedziano jej umowę o pracę w Szkole Podstawowej Nr (...), a w roku 2002 – w Gimnazjum Nr 7. Od wypowiedzeń obu umów o pracę powódka złożyła odwołania, jednak nie zostały one uwzględnione przez sądy. Do 2004 r. powódka pobierała zasiłek dla bezrobotnych. Nie udało jej się podjąć zatrudnienia w innej szkole. Udzielała korepetycji, ale zarobione w ten sposób pieniądze nie wystarczały jej na utrzymanie siebie i matki, która nigdy w Polsce nie pracowała ani nie otrzymywała emerytury z Ukrainy. Ostatni czynsz za mieszkanie powódka zapłaciła w lutym 2005 r. W 2009 r. Gmina C. wniosła przeciwko powódce pozew o eksmisję.

Wyrokiem zaocznym z dnia 20 lutego 2009 r. Sąd Rejonowy w Chorzowie nakazał powódce opuszczenie i opróżnienie lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w C. przy ul. (...) oraz ustalił, iż powódce nie przysługuje prawo do lokalu socjalnego. W dniu 24 marca 2009 r. wyrokowi, jako prawomocnemu, nadana została klauzula wykonalności.

Pismem z dnia 13 stycznia 2011 r. powódka zwróciła się do Prezydenta Miasta C. o wstrzymanie nakazu eksmisji. W piśmie wyjaśniła, że umowę o pracę na stanowisku nauczyciela języka francuskiego wypowiedziano jej ze względu na zmiany organizacyjne w szkole, a od czasu utraty pracy nie stać jej na pokrywanie opłat za mieszkanie.

W dniu 17 października 2013 r. powódka i jej matka zostały eksmitowane z zajmowanego mieszkania przy ul. (...) do pomieszczenia tymczasowego przy ul. (...) w C., które powódka nadal zajmuje.

W 2019 r. powódka zwróciła się do Wojewody (...) o przydział mieszkania oraz o przywrócenie jej do zawodu nauczyciela. W dniu 31 października 2019 r. zastępca dyrektora Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców (...) Urzędu Wojewódzkiego w K. przekazał pismo powódki Prezydentowi Miasta C..

W oparciu o tak dokonane ustalenia Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, że powództwo, zarówno w odniesieniu do żądania głównego, jak i obu żądań ewentualnych jest bezzasadne.

Jako żądanie główne pozwu powódka zgłosiła żądanie zwrotu (wydania) lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...) w C., który zamieszkiwała na podstawie umowy najmu zawartej z Gminą C. i z którego została eksmitowana na podstawie prawomocnego wyroku sądu. Brak jest w przepisach prawa, tak krajowego, jak i międzynarodowego, normy, na podstawie której powódka mogłaby skutecznie dochodzić zobowiązania pozwanych przez sąd do wydania jej tego lokalu do używania. Nie stanowią takiej podstawy przepisy o ochronie własności, w tym art. 222 i następne Kodeksu cywilnego, które zgodnie z art. 19 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego znajdują odpowiednie zastosowanie do ochrony praw lokatora do używania lokalu. Na podstawie art. 222 k.c. powódka jako lokator mogłaby żądać od osoby, która faktycznie włada wynajmowanym przez nią lokalem, aby lokal został jej wydany, ale tylko w sytuacji, w której osobie tej nie przysługiwałoby skuteczne względem powódki uprawnienie do władania lokalem. W niniejszej sprawie przepis ten nie może znaleźć zastosowania. Pozwana Gmina C. jest właścicielem lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...), a powódce nie przysługuje obecnie żaden tytuł prawny do tego lokalu. Gmina wypowiedziała powódce umowę najmu lokalu z powodu zaległości czynszowych za okres kilku lat, a następnie wystąpiła przeciwko niej z pozwem o eksmisję. Prawomocnym wyrokiem wydanym w sprawie o sygn. akt I C 20/09 Sąd Rejonowy w Chorzowie nakazał powódce opuszczenie i opróżnienie lokalu oraz ustalił, że powódce nie przysługuje prawo do lokalu socjalnego. Powódka nie wskazała przy tym, by występowała o stwierdzenie niezgodności z prawem tego wyroku lub o jego uchylenie albo zmianę w drodze innych środków prawnych. Pozwanej Gminie przysługuje zatem bez wątpienia skuteczne uprawnienie do władania spornym lokalem mieszkalnym, a powódka nie jest obecnie jego lokatorem w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie praw lokatorów, ponieważ nie ma prawa do używania go na podstawie umowy najmu ani na podstawie żadnego innego tytułu prawnego.

Z pozwanym M. K. (1) powódki nie wiązała nigdy żadna umowa. Decyzja o przydziale powódce lokalu mieszkalnego została podpisana przez pozwanego działającego jako organ wykonawczy gminy i to gmina była stroną nawiązanego z powódką stosunku najmu. Pozwany jako osoba fizyczna nie władał także nigdy spornym lokalem. W takiej sytuacji, zdaniem Sądu I instancji, brak było jakichkolwiek podstaw do kierowania do niego przez powódkę żądania zwrotu lokalu. Żądanie główne pozwu podlegało zatem oddaleniu ma podstawie przepisu art. 222 § 1 k.c. a contrario.

Na uwzględnienie nie zasługiwało też pierwsze ze zgłoszonych przez powódkę żądań ewentualnych. Powódka domagała się przydzielenia jej mieszkania komunalnego odpowiadającego dwupokojowemu, wyposażonemu w centralne ogrzewanie mieszkaniu o powierzchni 42 m², które zamieszkiwała w ZSRR. Także w przypadku tego żądania brak jest w przepisach prawa, w tym w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Konstytucji RP i ustawie o repatriacji, na które powołuje się powódka w uzasadnieniu pozwu, a także w umowie strony podstawy do żądania przez powódkę przydzielenia jej lokalu o wskazanych parametrach. Z przydzieleniem powódce przez pozwaną Gminę C. w 1993 r. lokalu mieszkalnego nie wiązało się zapewnienie powódce bezwarunkowego, nieograniczonego w czasie prawa do korzystania z tego lokalu. Umowa najmu jest umową odpłatną, a zwłoka w zapłacie czynszu uprawnia właściciela lokalu, po spełnieniu warunków określonych w ustawie o ochronie praw lokatorów, do wypowiedzenia najemcy umowy najmu i żądania opuszczenia i opróżnienia lokalu. Powódka pozostawała w zwłoce z zapłatą czynszu przez okres około 4 lat zanim pozwana Gmina wniosła przeciwko niej pozew o eksmisję. Także z zatrudnieniem powódki w miejskiej jednostce oświatowej nie można wiązać zobowiązania pozwanej Gminy do nierozwiązywania z powódką stosunku pracy nawet w razie zaistnienia ku temu uzasadnionych przyczyn oraz wypłacania jej przez nieograniczony czas wynagrodzenia umożliwiającego ponoszenie opłat z tytułu najmu mieszkania. Należy przy tym zauważyć, że powódka była zatrudniona w miejskich szkołach przez stosunkowo długi okres, wynoszący niespełna 10 lat, a umowy o pracę na stanowisku nauczyciela wypowiedziano jej w związku ze zmianami organizacyjnymi

wynikającymi z reformy systemu szkolnictwa (wprowadzenia gimnazjów). Niezależnie od powyższego, nawet w razie istnienia uprawnienia powódki do przydziału mieszkania, brak byłoby podstaw do żądania przez nią przydzielenia lokalu o parametrach odpowiadających lokalowi zdanego w 1991 r. przez jej matkę.

Według Sądu I instancji żądanie przydzielenia powódce mieszkania przez pozwanego M. K. (1) było bezzasadne z tych samych przyczyn, które wskazano wyżej w odniesieniu do żądania głównego. Z powyższych względów pierwsze z żądań ewentualnych zgłoszonych przez powódkę nie mogło zostać uwzględnione.

W odniesieniu do żądania zasądzenia od pozwanych solidarnie odszkodowania w kwocie 200 000 zł, zgłoszonego przez powódkę jako drugie żądanie ewentualne, stwierdził Sąd Okręgowy, że żaden z pozwanych nie wyrządził powódce szkody, ani niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem zobowiązania (w którym to przypadku zastosowanie znalazłyby art. 471 i następne k.c.) ani zawinionym przez siebie czynem niedozwolonym (odpowiedzialność za który regulują przepisy art. 415 i następnych k.c.). Pozwanego M. K. (1) nie łączył z powódką żaden stosunek zobowiązaniowy, nie dopuścił się on także żadnego bezprawnego działania czy zaniechania, którego skutkiem byłoby wyrządzenie powódce szkody. W odniesieniu do pozwanej Gminy należy stwierdzić, że wypowiadając powódce umowę najmu, a następnie wytaczając przeciwko niej powództwo o eksmisję, pozwana nie działała bezprawnie, lecz wykonywała przysługujące jej uprawnienia. Zgodność podejmowanych przez pozwaną Gminę działań z umową najmu i przepisami prawa potwierdzona została prawomocnym orzeczeniem sądu, nakazującym powódce opuszczenie i opróżnienie zajmowanego lokalu. Trzeba także zauważyć, że nawet w razie uznania, że pozwani wyrządzili powódce szkodę, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca, żądana przez powódkę kwota odszkodowania, odpowiadająca wartości mieszkania, które powódka zamieszkiwała do 1991 r. na terenie byłego ZSRR, jest całkowicie nieuzasadniona. Powódka nie była właścicielką ani mieszkania zdanego w 1991 r., ani tego, które zostało jej przydzielone w 1993 r. decyzją Prezydenta Miasta C.. Zasądzenie na jej rzecz kwoty wystarczającej na nabycie lokalu mieszkalnego nie stanowiłoby przywrócenia stanu poprzedniego, lecz doprowadziłoby do uzyskania przez powódkę korzyści równoznacznej z bezpodstawnym wzbogaceniem.

Z tych względów również drugie żądanie ewentualne Sąd I instancji oddalił, a to na podstawie przepisu art. 415 k.c. i art. 471 k.c. a contrario.

Jako podstawę orzeczenia o kosztach procesu wskazał Sąd I instancji art. 102 k.p.c. bowiem, w jego ocenie, w niniejszej sprawie zaistniał szczególnie uzasadniony przypadek uzasadniający nieobciążenie powódki obowiązkiem zwrotu poniesionych przez stronę przeciwną kosztów procesu. Obciążeniu takiemu sprzeciwiała się trudna sytuacja osobista i majątkowa powódki. Powódka utrzymuje się z bardzo niskich świadczeń pomocy społecznej, które stanowią jedyne źródło jej dochodu. Dodatkowo powódka pozostawała w subiektywnym przekonaniu o zasadności wytoczonego powództwa, które, choć błędne, może być – biorąc pod uwagę okoliczności związane ze skrajnym pogorszeniem sytuacji mieszkaniowej powódki – uznane za usprawiedliwione.

Wymieniony wyrok powódka zaskarżyła w całości i jak wynika z apelacji zarzuciła naruszenie prawa materialnego, a to Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz przepisów ustawy z 9 listopada 2000 roku o repatriacji i – jak wynika z apelacji – wniosła o uwzględnienie powództwa głównego względnie powództw ewentualnych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja powódki nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, których powódka nie kwestionuje, a które Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne.

W oparciu o prawidłowo poczynione ustalenia Sąd I instancji prawidłowo zastosował prawo materialne.

W szczególności trafnie Sąd ten przyjął, że dochodzone przez powódkę roszczenie o wydanie lokalu przy ul. (...) nie znajduje uzasadnienia w przepisach prawa materialnego. W szczególności trafnie przyjął Sąd I instancji, że właścicielem wymienionego lokalu jest pozwana Gmina, a powódce nie przysługuje jakikolwiek tytuł prawny do tego lokalu.

W sytuacji gdy Sąd Apelacyjny w pełni aprobuje stanowisko Sądu I instancji w tym zakresie jak i wywody prawne powołane na uzasadnienie tego stanowiska zbędnym staje się powielanie tej argumentacji.

Na podobną ocenę zasługuje stanowisko Sądu Okręgowego w zakresie zgłoszonych przez powódkę żądań ewentualnych.

Trafnie bowiem Sąd Okręgowy przyjął, że dochodzone przez powódkę roszczenie o przydzielenie jej mieszkania komunalnego odpowiadającego temu, które pozostawiła w ZSRR (na Ukrainie) nie znajduje oparcia w jakichkolwiek przepisach prawa materialnego w tym w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jak i w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, ani też przepisach ustawy z 9 listopada 2000 roku o repatriacji (Dz.U. 2019 poz. 1472 j.t.).

Nie znajduje też podstaw w przepisach prawa materialnego żądanie zasądzenia od pozwanych kwoty 200 000 zł. Trafnie przyjął Sąd Okręgowy, że żądanie takiego nie uzasadniają ani przepisy normujące odpowiedzialność z tytułu czynów niedozwolonych ani przepisy dotyczące odpowiedzialności z tytułu niewykonania względnie nienależytego wykonania umowy.

Trafnie wywodzi też Sąd Okręgowy, że działanie pozwanej Gminy polegające na wypowiedzeniu powódce umowy najmu i następnie wytoczenie powództwa o eksmisję nie było bezprawne.

Na taką samą ocenę zasługiwało żądanie skierowania wobec pozwanego M. K. (1), który nie dopuścił się jakiegokolwiek bezprawnego działania (zaniechania) wobec powódki. Wymienionego pozwanego z powódką nie łączył też jakikolwiek stosunek zobowiązaniowy, który uprawniałby powódkę do dochodzenia takiego żądania.

Z wymienionych względów apelacja powódki okazała się bezzasadna w związku z czym uległa oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Z uwagi na trudną sytuację materialną powódki, na podstawie art. 102 kpc odstąpiono od obciążenia powódki kosztami postępowania apelacyjnego.

SSA Mieczysław Brzda